

معاونت پژوهش و فناوری
پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی

**مرور نظام مند ادبیات پژوهشی تعاریف، چارچوب های مفهومی و ابزارهای
سنجش سواد سلامت**

کد مصوب جهاد دانشگاهی
۳۰۴۵-۳۳

کد مصوب کمیته اخلاق ر پژوهش
IR.ACECR.IBCRC.REC.1397.014

مجری طرح
دکتر محمود طاووسی

پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی، مرکز تحقیقات سنجش سلامت،
گروه پژوهشی ارتقای سلامت

تاریخ تدوین
فروردین ۱۴۰۰

گزارش نهایی طرح پژوهشی

مرور نظام مند ادبیات پژوهشی تعاریف، چارچوب های مفهومی و ابزارهای سنجش سواد سلامت

کد مصوب جهاد دانشگاهی

۳۰۴۵-۳۳

کد مصوب کمیته اخلاق در پژوهش

IR.ACECR.IBCRC.REC.1397.014

مجری طرح

دکتر محمود طاووسی

پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی، مرکز تحقیقات سنجش سلامت،

گروه پژوهشی ارتقای سلامت

تاریخ تدوین

فروردین ۱۴۰۰

مشخصات مجری و همکاران طرح

نام و نام خانوادگی	مسئولیت در طرح	تخصص	رتبه علمی	وابستگی سازمانی
محمود طاووسی	مجری	دکتری تخصصی، آموزش بهداشت	دانشیار	پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی
ژیلا صدیقی	همکار	دکتری حرفه ای پزشکی، دکتری بهداشت مادر و کودک	استاد	پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی
علی منتظری	همکار	دکتری تخصصی، سلامت همگانی	استاد	پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی
سمیرا محمدی	همکار	دکتری تخصصی، آموزش بهداشت و ارتقای سلامت	-	دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
فاطمه زارعی	همکار	دکتری تخصصی، آموزش بهداشت و ارتقای سلامت	استادیار	دانشکده پزشکی دانشگاه تربیت مدرس
رامین مظفری	همکار	دکتری حرفه ای پزشکی، تخصص کودکان	استادیار	پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی
راحله رستمی	همکار	کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی	کارشناس ارشد	پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
ح	چکیده فارسی
۱	فصل اول: زمینه پژوهش
۲۳	فصل دوم: مرور مطالعات گذشته
۶۱	فصل سوم: روش مطالعه
۶۹	فصل چهارم: یافته ها
۳۰۰	فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری
۳۱۱	چکیده انگلیسی

۱۴	جدول ۱: انواع اصلی مقالات مروری مشخص شده توسط روشهای استفاده شده
۷۲	نمودار ۴-۱: فرآیند انتخاب مقالات (فارسی و انگلیسی) برای ورود به مطالعه
۷۵	دیاگرام ۴-۲: نمایی از توزیع تولید انواع ابزارهای سنجش سواد سلامت در کشورها
۷۶	دیاگرام ۴-۳: نمایی از توزیع تولید انواع ابزارهای سنجش سواد سلامت در سال های گوناگون
۷۳	جدول ۴-۱: مراحل بررسی مقالات انگلیسی تا پایان سال ۲۰۲۰
۷۴	جدول ۴-۲: مراحل بررسی مقالات فارسی تا پایان سال ۲۰۲۰
۷۴	جدول ۴-۳: نشریاتی که بیشترین مقالات تدوین و روانسنجی ابزارهای سنجش سواد سلامت را منتشر کرده اند
۷۷	جدول ۴-۴: تعاریف سواد سلامت عمومی
۸۶	جدول ۴-۵: تعاریف سواد سلامت اختصاصی
۹۱	جدول ۴-۶: چارچوب ها و مدل های مفهومی سواد سلامت
۱۱۰	جدول ۴-۷: سواد سلامت عملکردی، ارتباطی و انتقادی FCCHL (۱)
۱۱۲	جدول ۴-۸: سواد سلامت عملکردی، ارتباطی و انتقادی FCCHL (۲)
۱۱۳	جدول ۴-۹: سواد سلامت عملکردی، ارتباطی و انتقادی FCCHL (۳)
۱۲۴	جدول ۴-۱۰: پرسشنامه سنجش سواد سلامت (Osborne) HLQ (۱)
۱۲۵	جدول ۴-۱۱: پرسشنامه سنجش سواد سلامت (Osborne) HLQ (۲)
۱۲۷	جدول ۴-۱۲: پرسشنامه سنجش سواد سلامت (Osborne) HLQ (۳)
۱۴۳	جدول ۴-۱۳: پرسشنامه پیمایش سنجش سواد سلامت اروپایی (۱)
۱۴۵	جدول ۴-۱۴: پرسشنامه پیمایش سواد سلامت اروپایی (۲)
۱۴۸	جدول ۴-۱۵: پرسشنامه پیمایش سنجش سواد سلامت اروپایی (۳)

۱۶۳	جدول ۴-۱۶- پرسشنامه سنجش سواد سلامت روان (۱)
۱۶۵	جدول ۴-۱۷- پرسشنامه سنجش سواد سلامت روان (۲)
۱۶۷	جدول ۴-۱۸- پرسشنامه سنجش سواد سلامت روان (۳)
۱۷۱	جدول ۴-۱۹- ابزار سنجش سواد سلامت الکترونیک (۱)
۱۷۵	جدول ۴-۲۰- ابزار سنجش سواد سلامت الکترونیک (۲)
۱۷۸	جدول ۴-۲۱- ابزار سنجش سواد سلامت الکترونیک (۳)
۱۸۹	جدول ۴-۲۲- ابزار سنجش سواد سلامت دهانی-دندانی (۱)
۱۹۲	جدول ۴-۲۳- ابزار سنجش سواد سلامت دهانی-دندانی (۲)
۱۹۵	جدول ۴-۲۴- ابزار سنجش سواد سلامت دهانی-دندانی (۳)
۲۱۰	جدول ۴-۲۵- آزمون سریع سنجش سواد سلامت (آزمون تخمین اصطلاح پزشکی) (۱)
۲۱۲	جدول ۴-۲۶- آزمون سریع سنجش سواد سلامت (آزمون تخمین اصطلاح پزشکی) (۲)
۲۱۳	جدول ۴-۲۷- آزمون سریع سنجش سواد سلامت (آزمون تخمین اصطلاح پزشکی) (۳)
۲۱۹	جدول ۴-۲۸- ابزار سنجش سواد سلامت "جدیدترین نشانه حیاتی" (۱)
۲۲۰	جدول ۴-۲۹- ابزار سنجش سواد سلامت "جدیدترین نشانه حیاتی" (۲)
۲۲۱	جدول ۴-۳۰- ابزار سنجش سواد سلامت "جدیدترین نشانه حیاتی" (۳)
۲۳۳	جدول ۴-۳۱- پرسشنامه سنجش سواد سلامت عملکردی برای بزرگسالان (۱)
۲۳۵	جدول ۴-۳۲- پرسشنامه سنجش سواد سلامت عملکردی برای بزرگسالان (۲)
۲۳۶	جدول ۴-۳۳- پرسشنامه سنجش سواد سلامت عملکردی برای بزرگسالان (۳)
۲۶۸	جدول ۴-۳۴- دیگر ابزارهای سنجش سواد سلامت (۱)
۲۷۹	جدول ۴-۳۵- دیگر ابزارهای سنجش سواد سلامت (۲)
۲۸۲	جدول ۴-۳۶- دیگر ابزارهای سنجش سواد سلامت (۳)

چکیده فارسی

مقدمه: امروزه سواد سلامت به عنوان شاخص حیاتی و مهم در نتایج و هزینه های مراقبت های بهداشتی شناخته شده است و لازمه اثربخشی نظام های مراقبت های بهداشتی، برخورداری افراد از سواد سلامت در سطح مطلوب است. لذا سنجش سواد سلامت برای ارتقای این شاخص به ویژه برای حصول اهداف تعیین شده در برنامه مردم سالم ۲۰۲۰ امری ضروری است. در این راستا و برای جمع آوری اطلاعات لازم جهت تدوین ابزارهای جدید سنجش سواد سلامت انجام مطالعات مروری می تواند در این خصوص بسیار موثر و مفید باشد. این مطالعه مروری نظام مند با سوال " ابزارهای ارزیابی سواد سلامت (و سواد سلامت الکترونیک) عمومی و اختصاصی از ابتدا تا پایان سال ۲۰۲۰ کدامند؟" انجام شد.

روش مطالعه: در این مطالعه، مقالات فارسی و انگلیسی زبان منتشره در نشریات الکترونیک با موضوع بررسی خصوصیات روانسنجی ابزارهای سنجش سواد سلامت (و نیز تعاریف و چارچوب های مفهومی مبنای آن ها) از ابتدا تا پایان سال میلادی ۲۰۲۰ در پایگاه اطلاعات علمی جهاددانشگاهی (SID- the Scientific Information Database) برای مقالات فارسی و پایگاه های اینترنتی PubMed، مؤسسه اطلاعات علمی (-) (Institute for Scientific Information ISI) و Scopus برای مقالات انگلیسی، بطور همزمان توسط دو محقق مورد بررسی قرار گرفتند. کلید واژه "سواد سلامت" در عنوان مقالات فارسی و کلید واژه های [Health literacy, eHealth literacy, e-Health literacy, e Health literacy, electronic Health literacy] در عنوان مقالات و کلید واژه های

[Tool, Instrument, Scale, Questionnaire, Measure, Inventory]

در عنوان و چکیده مقالات، در پایگاه های فوق جستجو شد. شایان ذکر است Google Scholar به عنوان پشتیبان مد نظر قرار گرفت و کلیه مقالات انگلیسی که با شرط وجود واژه کلید واژه های

[Health literacy, eHealth literacy, e-Health literacy, e Health literacy, electronic Health literacy]

همراه با یکی از کلید واژه های

[Tool, Instrument, Scale, Questionnaire, Measure, Inventory]

در عنوان مقالات در این موتور جستجو بررسی شد. پس از تطبیق نتایج جستجوی دو محقق، و تهیه نسخه ای واحد از مقالات استخراج شده، در مراحل بعدی مقالات تکراری و غیر مرتبط حذف شدند. سپس کلیه مقالات با موضوع بررسی خصوصیات روانسنجی ابزارهای سنجش سواد سلامت مد نظر قرار گرفتند. در انتها اطلاعات مربوط به ابزارها، تعاریف و چارچوبهای مفهومی مبنای آنها، استخراج شده و در جداول ذی ربط وفق اهداف مطالعه، دسته بندی و گزارش شد.